

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลของการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มประชากร
df	แทน	ชั้นของความอิสระ
F	แทน	สถิติทดสอบที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจงแบบ F เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
SS	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Sum of Squares)
MS	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม (Mean Square)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
P	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้บริหารและครูหัวหน้างาน ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังรายละเอียดตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้บริหารและครูหัวหน้างานจำแนกตามสถานภาพทั่วไป

สถานภาพทั่วไปผู้บริหารและครูหัวหน้างาน	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	71	50.00
ครูหัวหน้างาน	71	50.00
รวม	142	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	71	50.00
ปริญญาโท	71	50.00
รวม	142	142
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 3 ปี	26	18.31
3 - 5 ปี	13	9.15
มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป	103	72.54
รวม	142	100.00
ขนาดของโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	54	38.03
โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่	88	61.97
รวม	142	100.00

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 142 คน พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานตอบแบบสอบถามในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีระดับการศึกษาปริญญาโทและปริญญาตรีในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72.54 และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 61.97

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1) เพื่อศึกษาสภาพสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง โดยภาพรวม (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	ความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ด้านกายภาพ	3.07	0.90	ปานกลาง
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	3.01	1.17	ปานกลาง
3. ด้านการเรียนการสอน	3.06	1.04	ปานกลาง
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	2.97	1.29	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารจัดการ	3.02	1.15	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.03	1.06	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.03$) ผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกายภาพ ($\bar{x}=3.07$) รองลงมา ด้านการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.06$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}=3.02$) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ($\bar{x}=3.01$) และด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ($\bar{x}=2.97$)

เมื่อแยกพิจารณาแต่ละด้านเป็นรายข้อปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างาน ต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านกายภาพ (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านกายภาพ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. การจัดทำแผนพัฒนาด้านกายภาพตามแนวทางโรงเรียน วิถีพุทธ	3.13	1.15	ปานกลาง
2. การจัดสร้างศาลาพระพุทธรูปหรือหอพระประจำโรงเรียนที่ เห็นได้เด่นชัด เหมาะสมชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ	3.01	1.45	ปานกลาง
3. การรับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาด ของสถานที่บริเวณ โรงเรียน อาคารเรียนให้มีความสะอาด เรียบร้อย มีระเบียบ อยู่เสมอ	3.12	1.30	ปานกลาง
4. การจัดโต๊ะหมู่บูชา หรือมุมที่จะระลึกถึงพระรัตนตรัยใน ห้องเรียนและห้องพิเศษต่างๆ	3.08	1.15	ปานกลาง
5. การจัดห้องจริยศึกษาหรือห้องพระพุทธรูปศาสนา ที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียน	3.01	1.03	ปานกลาง
6. การจัดตกแต่งห้องเรียนที่เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติ ที่เอื้อต่อเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น	3.07	.99	ปานกลาง
7. การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เป็นธรรมชาติ มีการดูแล ตกแต่งสถานที่ให้ร่มรื่น สวยงาม	3.05	1.33	ปานกลาง
8. การจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม ป้ายคำขวัญ เชิญชวนให้ทำ ความดี ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการปลูกฝังคุณธรรม	3.05	1.14	ปานกลาง
9. การใช้เสียงตามสายเปิดเพลงสวดสรรเสริญคุณธรรม และ บทความด้านพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริม สมาธิ และ ประเทืองปัญญาแก่ทุกคนที่ได้ยิน	3.06	1.01	ปานกลาง
10. การจัดอาคาร สถานที่ให้เพียงพอต่อการใช้สอยและจัดแหล่ง เรียนรู้ในโรงเรียนที่สอดคล้องเหมาะสมกับการปลูกฝัง คุณธรรม	3.15	1.23	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านกายภาพ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
11. การจัดบริเวณโรงเรียนให้ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาทั้งปวง	3.08	1.47	ปานกลาง
12. การวัดผลประเมินผลด้านกายภาพตามแนวทางโรงเรียน วิถีพุทธ	3.00	1.10	ปานกลาง
รวม	3.07	0.90	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านกายภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$) ผลการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 10 การจัดหาอาคารสถานที่ให้เพียงพอต่อการใช้สอยและจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่สอดคล้องเหมาะสมกับการปลูกฝังคุณธรรม ($\bar{X}=3.15$) ข้อ 1 การจัดทำแผนพัฒนาด้านกายภาพตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X}=3.13$) และข้อ 3 การรับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่บริเวณโรงเรียน อาคารเรียนให้มีความสะอาดเรียบร้อยมีระเบียบอยู่เสมอ ($\bar{X}=3.12$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 12 การวัดผลประเมินผลด้านกายภาพตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X}=3.00$)

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
13. การจัดทำแผนการพัฒนาด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ	3.04	1.19	ปานกลาง
14. การจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและ หลังเลิกเรียนประจำวัน	3.08	1.59	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	ความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
15. การจัดกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวันในรูปแบบต่างๆ	3.14	1.25	ปานกลาง
16. การจัดกิจกรรมทำสมาธิในรูปแบบต่างๆ	2.94	1.28	ปานกลาง
17. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแผ่เมตตาประจำวัน	2.88	1.34	ปานกลาง
18. การจัดกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทาน และกล่าวขอบคุณผู้จัดทำอาหาร	3.05	1.60	ปานกลาง
19. การจัดกิจกรรมเข้าวัดในวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนา	3.02	1.40	ปานกลาง
20. การจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี	3.07	1.36	ปานกลาง
21. การจัดกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ	2.89	1.49	ปานกลาง
22. การจัดกิจกรรมบันทึกความดี และยกย่องผู้ปฏิบัติธรรม	2.92	1.23	ปานกลาง
23. การกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยเข้าใจในเหตุผล และประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน	3.06	1.27	ปานกลาง
24. การวัดผลประเมินผลด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตตามแนวทาง โรงเรียนวิถีพุทธ	3.05	1.12	ปานกลาง
รวม	3.01	1.17	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.01$) ผลการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 15 การจัดกิจกรรมรับศีลหรือทบทวนศีลทุกวันในรูปแบบต่างๆ ($\bar{x}=3.14$) ข้อ 14 การจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนประจำวัน ($\bar{x}=3.08$) ข้อ 20 การจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี ($\bar{x}=3.07$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 17 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแผ่เมตตาประจำวัน ($\bar{x}=2.88$)

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านการเรียนการสอน (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการเรียนการสอน	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
25. การจัดทำแผนพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ	3.12	1.16	ปานกลาง
26. การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ทั้งความรู้ และคุณธรรม	3.29	1.32	ปานกลาง
27. การดำเนินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.07	1.30	ปานกลาง
28. การจัดการเรียนการสอน โดยการบูรณาการหรือสอดแทรกพุทธธรรมตามหลักไตรสิกขา	2.96	1.22	ปานกลาง
29. การจัดการเรียนการสอนที่นำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน	2.97	1.12	ปานกลาง
30. การจัดการเรียนการสอนที่นำหลักพุทธธรรมมาเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน	3.05	1.07	ปานกลาง
31. การนิมนต์พระ และเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ	3.04	1.02	ปานกลาง
32. การจัดบรรยากาศขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ครูและนักเรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ มีความรัก ความเมตตา และเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน	3.08	1.18	ปานกลาง
33. การฝึกปฏิบัติธรรมเจริญปัญญา ทั้งคณะครู นักเรียน และบุคลากรภายในโรงเรียน	3.09	1.08	ปานกลาง
34. การส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครู นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จร่วมกันโดยใช้หลักธรรม	2.96	1.12	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการเรียนการสอน	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
35. การส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครูและบุคลากรของ โรงเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตน ด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง	3.03	1.23	ปานกลาง
36. การวัดผลประเมินผลด้านการเรียนการสอนตามแนวทาง โรงเรียนวิถีพุทธ	3.06	1.17	ปานกลาง
รวม	3.06	1.04	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.06$) ผลการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 26 การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ทั้งความรู้และคุณธรรม ($\bar{x}=3.29$) ข้อ 25 การจัดทำแผนพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x}=3.12$) ข้อ 33 การฝึกปฏิบัติธรรมเจริญปัญญาทั้งคณะครู นักเรียน และบุคลากรภายในโรงเรียน ($\bar{x}=3.09$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 28 การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการหรือสอดแทรกพุทธธรรมตามหลักไตรสิกขาและข้อ 34 การส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครูนักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จร่วมกันโดยใช้หลักธรรมในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{x}=2.96$)

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	ความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
37. การจัดทำแผนการพัฒนาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโรงเรียนวิถิปุทธ	3.12	1.16	ปานกลาง
38. ผู้บริหารและครูเป็นต้นแบบที่ดี มีความศรัทธาในหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำมาความดี	2.87	1.54	ปานกลาง
39. ผู้บริหารและครูเป็นผู้ใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะครู นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี	2.92	1.48	ปานกลาง
40. ผู้บริหารและครูดำเนินชีวิตเรียบง่าย ละเลิกจากอบายมุข ยึดหลักไตรสิกขา	2.91	1.51	ปานกลาง
41. ผู้บริหารและครูปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อครู ศิษย์ และบุคคลทั่วไป	2.92	1.66	ปานกลาง
42. คณะครูได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ด้วยการเข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรมในสถานที่ที่เหมาะสมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	2.94	1.43	ปานกลาง
43. คณะครูและบุคลากรลด ละ เลิกจากอบายมุข ถือศีล 5 เป็นนิจ	2.93	1.46	ปานกลาง
44. การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมมารยาทชาวพุทธ การมีสัมมาคารวะ การอ่อนน้อมถ่อมตน	2.94	1.57	ปานกลาง
45. การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินวิถีชีวิตชาวพุทธ ให้แก่คณะครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน	2.95	1.33	ปานกลาง
46. การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมต่างๆ	2.99	1.34	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
47. การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตชาวพุทธที่แท้จริง	3.11	1.20	ปานกลาง
48. การวัดผล ประเมินผล ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ	3.04	1.24	ปานกลาง
รวม	2.97	1.29	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.97$) ผลการพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลางถึงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 37 การจัดทำแผนการพัฒนาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X}=3.12$) ข้อ 47 การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตชาวพุทธที่แท้จริง ($\bar{X}=3.11$) ข้อ 48 การวัดผล ประเมินผล ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X}=3.04$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 38 ผู้บริหารและครูเป็นต้นแบบที่ดี มีความศรัทธาในหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และเป็นผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี ($\bar{X}=2.87$)

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านการบริหารจัดการ (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
49. การกำหนดควิสัยทัศน์ เป้าหมาย แผนงาน และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ	3.02	1.38	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	ความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ
50. การเชิญผู้นำศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษาแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ	3.15	1.34	ปานกลาง
51. การจัดประชุมสัมมนา เพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ให้กับคณะครูและบุคลากร	3.06	1.20	ปานกลาง
52. การประชุมชี้แจง ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต่อผู้ปกครอง และชุมชน	3.07	1.15	ปานกลาง
53. การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการด้านบุคลากรและด้านอื่นๆ	2.99	1.32	ปานกลาง
54. ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามระบบไตรสิกขาการใช้ชีวิตประจำวันที่เรียบง่าย เป็นกัลยาณมิตรและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	2.92	1.41	ปานกลาง
55. การบริหารจัดการด้านหลักสูตรที่บูรณาการไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.06	1.23	ปานกลาง
56. การส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครู นักเรียนและบุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลาย	2.98	1.39	ปานกลาง
57. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการบริหารตามแนวทาง โรงเรียนวิถีพุทธ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามครรลองประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม	2.99	1.22	ปานกลาง
58. การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา หน่วยงาน และบุคคลทั่วไปได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนากิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ในรูปแบบต่างๆ	3.03	1.28	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
59. การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยงานทั่วไป ได้เข้าเยี่ยมชม ศึกษาดูงานกิจกรรม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย	2.99	1.25	ปานกลาง
60. การวัดผล ประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงานตาม โครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และเมื่อสิ้นสุด กิจกรรมหรือสิ้นสุดโครงการ	2.98	1.20	ปานกลาง
รวม	3.02	1.15	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) ผลการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 50 การเชิญผู้นำศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษาแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X}=3.15$) ข้อ 52 การประชุมชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต่อผู้ปกครอง และชุมชน ($\bar{X}=3.07$) ข้อ 51 การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธให้กับคณะครูและบุคลากร ($\bar{X}=3.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 54 ผู้บริหารคณะครู และบุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามระบบไตรสิกขาการใช้ชีวิตประจำวันที่เรียบง่าย เป็นกัลยาณมิตรและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}=2.92$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าที (t-test Independent) และ One way ANOVA นำเสนอตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรังโดยวิเคราะห์หาดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐาน สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรังตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความแตกต่างกันตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน โดยวิเคราะห์หาค่าที (t-test Independent) ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	ผู้บริหาร n=71		ครูหัวหน้างาน n=71		t	P
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านกายภาพ	3.25	.81	2.88	.95	2.48	.01**
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	3.36	1.09	2.67	1.16	3.64	.00**
3. ด้านการเรียนการสอน	3.29	.94	2.83	1.08	2.75	.01**
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	3.23	1.29	2.71	1.25	2.44	.02*
5. ด้านการบริหารจัดการ	3.25	1.10	2.79	1.15	2.43	.02*
โดยภาพรวม	3.28	1.00	2.78	1.07	2.88	.00**

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธแตกต่างกัน โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธมากกว่าครูหัวหน้างานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม

พื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ มากกว่าครูหัวหน้างาน

สรุป ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามระดับการศึกษา (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		t	P
	n=71		n=71			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านกายภาพ	2.88	.95	3.25	.81	-2.48	.01**
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	2.67	1.16	3.36	1.09	-3.64	.00**
3. ด้านการเรียนการสอน	2.83	1.08	3.29	.94	-2.75	.01**
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	2.71	1.25	3.23	1.29	-2.44	.02*
5. ด้านการบริหารจัดการ	2.79	1.15	3.25	1.10	-2.43	.02*
โดยภาพรวม	2.78	1.07	3.28	1.00	-2.88	.00**

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 สภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมากกว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ โดยผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมากกว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

สรุป ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรังแตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	ขนาดกลาง				t	P
	ขนาดเล็ก		และขนาดใหญ่			
	n=54		n=88			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านกายภาพ	2.96	1.02	3.13	0.81	-1.08	0.28
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	2.85	1.33	3.11	1.05	-1.25	0.21
3. ด้านการเรียนการสอน	2.82	1.16	3.21	.93	-2.09	0.04*
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	2.67	1.37	3.15	1.22	-2.18	0.03*
5. ด้านการบริหารจัดการ	2.80	1.14	3.15	1.13	-1.77	0.08
โดยภาพรวม	2.82	1.18	3.15	0.97	-1.74	0.09

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน ผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน และด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธมากกว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดเล็ก ส่วนด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน

สรุป ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรังไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน หาค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม วิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชฟเฟ้ (Scheffe Analysis) ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน (n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	ประสบการณ์การทำงาน					
	ต่ำกว่า 3 ปี (n=26)		3 – 5 ปี (n=13)		มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป (n=103)	
1. ด้านกายภาพ	2.86	1.01	3.11	0.52	3.11	0.91
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	2.75	1.24	3.34	0.84	3.04	1.19
3. ด้านการเรียนการสอน	2.81	1.17	3.28	0.68	3.10	1.04
4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	2.77	1.31	3.39	0.92	2.97	1.33
5. ด้านการบริหารจัดการ	2.89	1.19	3.22	0.59	3.03	1.19
โดยภาพรวม	2.81	1.16	3.27	0.65	3.05	1.08

จากตาราง 13 พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับปานกลางทุกกลุ่ม เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 3 – 5 ปี ($\bar{x}=3.27$) รองลงมาที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป ($\bar{x}=3.05$) และที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 3 ปี ($\bar{x}=2.81$)

ตาราง 14 แสดงความแปรปรวน และค่าสถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อสภาพ
ปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน
(n=142)

สภาพปัญหาการดำเนินงาน	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.38	0.69	0.85	0.43
	ภายในกลุ่ม	139	112.78	0.81		
	รวม	141	114.16			
2. ด้านกิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิต	ระหว่างกลุ่ม	2	3.31	1.65	1.21	0.30
	ภายในกลุ่ม	139	189.85	1.37		
	รวม	141	193.16			
3. ด้านการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	2	2.47	1.24	1.15	0.32
	ภายในกลุ่ม	139	149.05	1.07		
	รวม	141	151.53			
4. ด้านบรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	3.39	1.70	1.01	0.37
	ภายในกลุ่ม	139	232.87	1.68		
	รวม	141	236.26			
5. ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.97	0.48	0.36	0.69
	ภายในกลุ่ม	139	183.98	1.32		
	รวม	141	184.95			
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.97	0.98	0.87	0.42
	ภายในกลุ่ม	139	157.04	1.13		
	รวม	141	159.01			

จากตาราง 14 สภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดตรัง จำแนกตาม
ประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มี
ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ
ไม่แตกต่างกัน

สรุป ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

4. ผลการวิเคราะห์การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดตรัง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ด้านกายภาพ

- 1) โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนพัฒนาด้านกายภาพตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธและกำหนดแผนงานให้ชัดเจน
- 2) ควรส่งเสริมผู้เรียนให้ดูแลอาคารสถานที่ การรักษาความสะอาดของโรงเรียน
- 3) ควรมีการจัดอาคารสถานที่เอื้อต่อผู้เรียน สิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่น น่าอยู่ สอดคล้องกับกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ
- 4) ผู้รับผิดชอบควรช่วยวางแผนในการแก้ปัญหา และก่อนการจัดกิจกรรมควรทำความเข้าใจให้ความรู้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 5) ควรมีการจัดห้องเรียนเข้ากับโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งในและนอกสถานที่
- 6) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างหอพระประจำโรงเรียน

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

- 1) ควรจัดกิจกรรมที่นักเรียนสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันได้
- 2) ควรมีการส่งเสริมให้ครู บุคลากรลด ละ เลิกอบายมุข
- 3) สร้างความตระหนัก ความสำคัญ พัฒนาให้บุคลากรทุกคนเข้าใจในกิจกรรม
- 4) ควรมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน
- 5) ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงาน ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จัดอบรมตามชุมชนหมู่บ้านให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

ด้านการเรียนการสอน

- 1) ควรมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะสม โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์หลักสูตรมาใช้ในการบูรณาการหลักสูตร
- 2) ควรประชุมวางแผนโดยนำเอาหลักการวิถีพุทธให้เข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ

- 3) ควรมีการนำกิจกรรมวิถีพุทธมาจัดทำให้สอดคล้อง สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน มีการสอดแทรกคุณธรรมและกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมบ่อยๆ
- 4) ควรนำนักเรียนไปวัดในวันพระ สำหรับโรงเรียนที่ขาดพระวิทยากร
- 5) ครูควรทุ่มเท และบูรณาการการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมให้มากที่สุด
- 6) ครูควรนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา
- 7) ควรมีการอบรมคุณธรรมแก่นักเรียน ทุกระดับชั้นด้านความรู้และปฏิบัติจริง
- 8) จัดอบรมครูและบุคลากรในโรงเรียน หรือนำครูไปศึกษาดูงาน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่สอดแทรกและบูรณาการคุณธรรม

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

- 1) ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครู บุคลากรหรือชุมชนเข้ารับการอบรมร่วมกัน เพื่อให้มีการพบปะ พูดคุย และเปลี่ยนความคิดเห็น
- 2) ควรส่งเสริมบรรยากาศใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ การแสดงความเคารพต่อครู ทั้งต่อหน้าและลับหลังของนักเรียน
- 3) ควรสร้างบรรยากาศในโรงเรียน ให้มีความเป็นกันเอง ส่งเสริมให้ครูได้ทำกิจกรรมปฏิบัติธรรมในโอกาสสำคัญร่วมกัน อย่างเป็นกัลยาณมิตร
- 4) ควรมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกันระหว่าง บ้าน วัด/ศาสนสถาน ชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงออก
- 5) ควรจัดกิจกรรมหัวปีน โตไปวัดวันพระบ่อยๆ หรือเข้าร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นิมนต์พระสงฆ์มาบิณฑบาตที่โรงเรียนเพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ทำบุญร่วมกัน

ด้านการบริหารจัดการ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรีความสนใจ ให้มีความสำคัญ กำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรทำแบบไฟไหม้ฟาง แต่ให้ทำเป็นกิจวัตร และตลอดไป
- 2) โรงเรียนควรมีการจัดทำแผนงานทุกด้านในการดำเนินงานให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทุกฝ่ายร่วมกันอย่างเข้าใจ และเพื่อการตรวจสอบติดตามของฝ่ายบริหาร
- 3) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประชุมและจัดกิจกรรมให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนรับรู้ในกิจกรรมให้มากที่สุด

- 4) ควรนำหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 5) จัดประชุมคณะครูและบุคลากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จัณนิตรศการอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานต่างๆเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของโรงเรียน
- 6) ควรมีการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจแนวปฏิบัติของโรงเรียนและการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนให้มากขึ้น
- 7) จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองพุทธและอิสลามได้มีโอกาสพูดคุย พบปะ เพื่อทำความเข้าใจในการเชิญวิทยากรผู้นำศาสนาทำกิจกรรมในโรงเรียน

